

# NHỮNG ĐÓNG GÓP CỦA THIẾU TƯỚNG NGUYỄN SƠN VỚI BÁO CHÍ CÁCH MẠNG VIỆT NAM VÀ TRUNG QUỐC (1925-1955)

HÀ THỊ TƯỜNG THU

*Phó Tổng biên tập Báo ảnh Việt Nam, Thông tấn xã Việt Nam*

*Ngày nhận:*

20-5-2025

*Ngày thẩm định, đánh giá:*

22-5-2025

*Ngày duyệt đăng:*

30-5-2025

**Tóm tắt:** Được học tập, rèn luyện và định hướng của Chủ tịch Hồ Chí Minh - vị lãnh tụ, người thầy vĩ đại của nền báo chí cách mạng Việt Nam, Nguyễn Sơn (1908 - 1956) không chỉ được đào tạo, bồi dưỡng chính quy để trở thành một vị tướng trong quân đội mà còn là một nhà báo cách mạng. Trong sự nghiệp cách mạng của mình, từ năm 1925 đến năm 1955, Nguyễn Sơn đã viết hàng trăm bài báo, biên soạn và dịch sách, là tổng biên tập, sáng lập nhiều tờ báo cách mạng, tuyên truyền, phổ biến lý luận cho quần chúng, bộ đội, phát triển văn hóa kháng chiến. Bài viết trên cơ sở tập hợp các tài liệu ở Việt Nam và Trung Quốc, tài liệu lưu giữ của thân nhân gia đình Thiếu tướng Nguyễn Sơn, góp phần làm rõ thêm vai trò của ông đối với nền báo chí cách mạng Việt Nam và Trung Quốc nửa đầu thế kỷ XX.

**Từ khóa:**

Thiếu tướng Nguyễn Sơn; báo chí cách mạng; Việt Nam, Trung Quốc

**1** Thiếu tướng Nguyễn Sơn tên thật là Vũ Nguyên Bác (1908-1956), Quê quán xã Kiều Ky, huyện Gia Lâm, thành phố Hà Nội. Trong quá trình hoạt động cách mạng, ông có những tên gọi khác: Nguyễn Công Bắc, Lý Anh Tự, Hồng Thủy, Lam Phong (bút danh)...

Từ năm 1925, ông sang Trung Quốc hoạt động cách mạng theo lời kêu gọi của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh. Năm 1948, Nguyễn Sơn được Chủ tịch Hồ Chí Minh ký Sắc lệnh số 111-SL thụ cấp Thiếu tướng. Ông được truy tặng Huân chương Quân công hạng Nhì năm 1956; Huân chương Kháng chiến hạng Nhất và Huân chương Chiến thắng hạng Nhất. Năm 2018, ông vinh dự được truy tặng Huân chương Hồ Chí Minh.

Năm 1955, ông được Nhà nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa phong quân hàm Thiếu tướng và tặng Huân chương Bát Nhất hạng Nhất, Huân chương Độc lập Tự do hạng Nhất - vị tướng nước ngoài duy nhất trong Quân đội nhân dân Trung Quốc. Ông trở thành “lưỡng quốc tướng quân” của hai nước, tiêu biểu cho tinh thần đoàn kết giữa hai Đảng, hai dân tộc Việt Nam - Trung Quốc.

Là nhà quân sự đồng thời cũng là một nhà báo cách mạng, trong những năm 1925 đến năm 1955, Nguyễn Sơn có nhiều đóng góp cho nền báo chí cách mạng hai nước Việt Nam và Trung Quốc. Năm 1938, ông làm Phó Chủ nhiệm, Tổng biên tập báo *Kháng địch* (tiền thân của *Nhân Dân Nhật Báo Trung Quốc*). Từ năm 1945 đến năm 1950 ông



Đồng chí Nguyễn Sơn (giữa), Tổng Biên tập Tạp chí *Huấn luyện chiến đấu* (Trung Quốc) cùng đồng nghiệp, năm 1955 (Ảnh: Nhà xuất bản Thông tấn)

sáng lập nhiều tờ báo tại Liên khu IV và V (Việt Nam), như *Chiến sĩ* (sau đổi thành *Vệ quốc quân Liên khu IV*), *Dân quân* (sau đổi thành *Cự Năm*), *Truyền tin*, *Chống giặc*, *Truyền thanh*, *Kháng chiến*, *Thống Nhất*, *Tiếng vang*, *Địch vận*, *Người lính*, *Giết giặc*, *Tiến quân*... Năm 1955, ông làm Chủ nhiệm kiêm Tổng biên tập Tạp chí *Huấn luyện chiến đấu* (Trung Quốc). Ông đã để lại những dấu ấn sâu đậm trong nền báo chí cách mạng của Việt Nam và báo chí Trung Quốc.

**2** Từ năm 1925, để xây dựng phong trào cách mạng trong nước, Nguyễn Ái Quốc đã cử đặc phái viên Nguyễn Công Thu về nước tuyên truyền, xây dựng tổ chức cách mạng và tổ chức những đoàn thanh niên xuất dương sang Quảng Châu (Trung Quốc) để tham gia các lớp huấn luyện chính trị. Đoàn thứ nhất xuất dương sang Quảng

Châu gồm có hai người là Nguyễn Công Bắc (Nguyễn Sơn) và Trần Tư Chính (Bàng Thống), đoàn thứ hai có Phạm Văn Đồng, Nguyễn Danh Đới, Vũ Trọng, Nguyễn Tường Loan<sup>1</sup>...

Theo tư liệu Trường Quân sự Hoàng Phố, từ tháng 3 đến tháng 10-1926, Nguyễn Sơn được lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh cử đi học khóa IV cùng với Lê Hồng Phong, Lê Thiết Hùng, Phùng Chí Kiên... Được học trực tiếp từ các giảng viên là các chuyên gia quân sự Liên Xô, Nguyễn Sơn đã có bước trưởng thành vượt bậc về kiến thức quân sự cũng như lập trường chính trị.

Sau đó, Nguyễn Sơn tham gia Lớp huấn luyện chính trị đặc biệt khóa III, do Nguyễn Ái Quốc trực tiếp lãnh đạo và là giảng viên chính. Lớp còn có các giảng viên như Hồ Tùng Mậu, Lê Hồng Sơn... và một số cán bộ trong đoàn cố vấn của Liên Xô lúc đó công tác ở Trung Quốc như ông

M.Borodin.... Sau mỗi lần nghe giảng, học viên chia tổ thảo luận, mỗi người nhắc lại điều mình hiểu, các đồng chí khác bổ sung, cho đến khi nắm vững toàn bài. Lớp học còn ra một tờ “Bích báo” đăng bài của học viên. Đây là tiền đề đầu tiên để nuôi dưỡng tố chất làm báo của Thiếu tướng Nguyễn Sơn sau này. Tham gia lớp huấn luyện chính trị, các học viên không những được trang bị về kiến thức lý luận, mà còn được trau dồi kỹ năng thực hành các công việc cách mạng, như kỹ năng làm báo, diễn thuyết; được tiếp thu nhiều chương trình học tập phong phú, bao gồm các vấn đề về cách mạng thế giới, cách mạng Việt Nam, phương pháp vận động quần chúng đấu tranh cách mạng, hệ thống lý thuyết chủ nghĩa (Tam dân, Cộng sản),... Như vậy, Lớp huấn luyện chính trị cũng là Trường dạy làm báo đầu tiên của Cách mạng Việt Nam.

Trong Báo cáo của Nguyễn Ái Quốc gửi Quốc tế Cộng sản ngày 3-6-1926, có đoạn viết: “Ở đây, chúng tôi đã xuất bản tờ báo hằng tuần Thanh niên”<sup>2</sup>. Tại Di tích trụ sở Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên, nơi Chủ tịch Hồ Chí Minh hoạt động cách mạng tại Quảng Châu (Trung Quốc) có trưng bày các số báo đầu tiên của báo *Thanh niên* và đề dẫn: “Đồng chí Hồ Chí Minh và thành viên của Việt Nam thanh niên cách mạng đồng chí hội tự tay biên soạn, khắc vẽ và in báo tại đây. Tờ báo đã xuất bản 88 số, mỗi số được in 100 bản sau đó một phần đã được bí mật chuyển sang Việt Nam để truyền bá”.

Được sống, học tập và làm việc bên cạnh Hồ Chí Minh, Nguyễn Sơn đã học tập được nhiều điều bổ ích, học hỏi những kinh nghiệm quý báu để trở thành một nhà báo cách mạng.

Nhờ thông thạo ngoại ngữ Pháp, Trung, Anh, dịch được tài liệu tiếng Nga, Nguyễn Sơn đã viết hàng trăm bài báo, biên soạn và biên dịch nhiều cuốn sách. Trong cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Nguyễn Sơn đã trải qua nhiều cương vị trên

lĩnh vực báo chí, cả trong vai trò người quản lý và người viết báo, ở cả hai nước Việt Nam, Trung Quốc. Nguyễn Sơn không chỉ thông tỏ phong tục tập quán, am hiểu văn hóa, mà còn văn hay, chữ tốt và có tài diễn thuyết, giảng dạy bằng tiếng Trung Quốc.

Trong vai trò là Chính ủy Trung đoàn 106, Sư đoàn 34 của Hồng quân Trung Quốc, Nguyễn Sơn nổi tiếng là người có năng khiếu diễn thuyết, không cần có bài chuẩn bị sẵn. Ông diễn đạt gãy gọn, lưu loát và cuốn hút, được Trường Quân chính Hồng quân và Ban Huấn luyện cán bộ thanh niên kháng chiến Ngũ Đài công nhận là giảng viên giỏi. Vốn tri thức sâu rộng, thông thạo nhiều ngoại ngữ, đặc biệt là am hiểu cả ngôn ngữ và văn hóa như người bản địa, “say” Kinh kịch, mê Lôi Vũ, Nguyễn Sơn đã khiến khán, thính giả nước bạn bị thuyết phục và khâm phục. Ngay khi tổ chức thực hiện xong một đợt vận động quần chúng ở Ngũ Đài, ông đã kịp thời viết bài “Công tác quần chúng của chúng ta”, thông tin về tình hình Ngũ Đài, đăng trên tuần báo *Giải phóng* ngày 27-11-1937. Những thể loại ông viết không chỉ có bản tin, lý luận văn chương, tổng kết kinh nghiệm, mà ông còn sáng tác thơ. Bài thơ dài *Bi kịch của sự ngây thơ* đăng liên tục trên ba số *Nhật báo Tấn - Sát - Ký*, đã kịp thời cổ vũ, động viên hàng nghìn thương binh ở tiền tuyến thêm dũng khí, đồng thời đề cao tinh thần cảnh giác phòng gian, bảo mật. Trên tờ *Kháng địch nguyệt san*, số tháng 6-1941, Nguyễn Sơn công bố hai bài thơ châm biếm nhằm đả kích những thói xấu thô bạo, tàn dư quân phiệt trong quân đội... có kèm theo Lời giới thiệu của Ban Biên tập: Đây là hai bài thơ có ý nghĩa chính trị nổi bật... là nét mới trong sự phát triển của công tác văn nghệ quân đội.

Năm 1937, rời Trường Quân chính Hồng quân Trung Quốc, Nguyễn Sơn về nhận nhiệm vụ tại Cục Chính trị Bát lộ quân, tham gia xây dựng căn cứ kháng Nhật ở Ngũ Đài Sơn. Tháng 2-1938, Nguyễn Sơn nhận chức Phó Chủ nhiệm, Tổng

biên tập Báo *Kháng địch*, cơ quan ngôn luận của Cục Chính trị Biên khu Tấn - Sát - Ký (Trung Quốc). Thời điểm ông về nhận nhiệm vụ, báo *Kháng địch* (đã phát hành đến số 24) đang phải tạm dừng xuất bản do Tòa soạn bị trúng bom của quân Nhật. Toàn bộ Tòa soạn phải di chuyển về chân núi Ngũ Đài. Để nhanh chóng khôi phục và xuất bản tờ *Kháng Địch*, kịp thời cổ vũ ý chí chiến đấu của quân và dân Biên khu, Hội nghị đồng viên toàn Biên khu quyết định phải nhanh chóng tổ chức lại đội ngũ biên tập và in ấn, ra thật nhanh số báo *Kháng địch* thứ 25.

Tổng biên tập Nguyễn Sơn đã lãnh đạo toàn thể cán bộ, nhân viên tòa báo khôi phục lại cơ sở vật chất, làm việc ngày đêm vừa viết bài, biên tập, khắc đá... Số báo 25 đã kịp thời ra mắt người đọc với nội dung phong phú. Nhiều người cho rằng đây là số đáng nhớ nhất trong suốt quá trình tồn tại của tờ *Kháng địch*. Lúc đầu, việc in báo *Kháng địch* dùng đá li tô viết chữ ngược, in một mặt trên giấy dó, mỗi số chỉ có hai trang, xuất bản 1.500 số/kỳ. Để phù hợp với hoàn cảnh chiến tranh du kích của buổi đầu kháng chiến, Nguyễn Sơn đã nhanh chóng cải tạo, trang bị mới về kỹ thuật cho Tòa soạn, huy động được một số thiết bị in, chữ chì, máy in ty pô... và trực tiếp cùng nhân viên tự tay lắp ráp trang thiết bị.

Cùng với việc Khu giải phóng Tấn - Sát - Ký được mở rộng, ảnh hưởng của tờ báo *Kháng địch* cũng ngày càng lan tỏa, đạt được hiệu quả tuyên truyền rất lớn. Sau đó, báo *Kháng địch* được đổi thành *Nhật báo Tấn - Sát - Ký*, trở thành cơ quan ngôn luận chính thức của Đảng ủy Biên khu. Ngày 15-6-1948, *Nhật báo Tấn - Sát - Ký* và *Nhân dân Nhật báo Tấn - Ký - Lỗ - Dự* sáp nhập thành *Nhân dân Nhật báo* - cơ quan báo chí của Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc<sup>3</sup>.

Sau khi rời báo *Kháng địch* đi nhận nhiệm vụ mới, Nguyễn Sơn vẫn tích cực viết bài cho các báo, tập san của khu giải phóng, tích cực tuyên

truyền đường lối, phương châm, chính sách kháng Nhật của Đảng Cộng sản Trung Quốc. Ông còn viết nhiều bài có tính chất thông tin, tổng kết kinh nghiệm, lý luận văn học cho các báo, tập san của Khu như: *Tiền tuyến*, *Nhật báo Tấn - Sát - Ký*, *Kháng địch nguyệt san*...

**3**Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, theo tiếng gọi của Tổ quốc, Nguyễn Sơn trở về Việt Nam với tư thế một chiến sĩ cộng sản quốc tế dày dạn kinh nghiệm trận mạc, mang theo những tác phẩm đã được dịch sang tiếng Việt: *Bàn về cách đánh lâu dài*; *Cách mạng Trung Quốc* và *Đảng Cộng sản Trung Quốc* do chính ông dịch, tự đánh máy. Lúc này Nguyễn Sơn được bổ nhiệm làm Chủ tịch Ủy ban kháng chiến miền Nam Việt Nam; rồi Tư lệnh kiêm Chính ủy Liên khu IV. Mang hết kiến thức, kinh nghiệm tích lũy được trong ngót hai chục năm “vạn lý trường chinh” máu lửa trên đất Trung Quốc, Nguyễn Sơn đã hoàn thành trọng trách: giữ vững địa bàn chiến lược ở Trung Bộ và chi viện cho toàn quốc, trấn ải cả một vùng rộng lớn Bình - Trị - Thiên, Thanh - Nghệ - Tĩnh. Đó là một trọng trách lớn, nói lên sự tin nhiệm của Đảng, của Chủ tịch Hồ Chí Minh với ông.

Với tác phong làm việc sôi nổi, nhiệt huyết và xông xáo, thông qua hoạt động báo chí, Nguyễn Sơn đã góp phần tích cực cụ thể hóa tư tưởng đại đoàn kết của Chủ tịch Hồ Chí Minh để quy tụ nhiều nhân sĩ, trí thức trong các tầng lớp nhân dân đến với cách mạng. Những bài viết của ông đề cập cụ thể các vấn đề, trên mọi lĩnh vực kháng chiến để đẩy mạnh công tác tuyên truyền, cổ vũ tích cực cho chủ trương, đường lối kháng chiến của Đảng, đặc biệt là trong xây dựng lực lượng, thế trận chiến tranh nhân dân, đẩy mạnh chiến tranh du kích, xây dựng lực lượng vũ trang, ra sức “luyện quân lập công”, kiên quyết bảo vệ vùng tự do Thanh - Nghệ - Tĩnh, xây dựng nền văn hóa kháng chiến...

Dưới sự chỉ đạo của Nguyễn Sơn, Liên khu IV đã cho ấn hành hai tờ báo tiêu biểu: *Chiến sĩ* (sau đổi thành *Vệ quốc quân Liên khu IV*, tiếng nói của chủ lực Liên khu), do Hữu Loan làm chủ bút; *Dân quân* (tờ báo của lực lượng dân quân Liên khu) do Minh Giang làm chủ bút. Tờ *Chiến sĩ* trực thuộc Phòng Chính trị. Báo *Dân quân* lúc đầu trực thuộc Phòng Dân quân; sau đó, để liên thông phối hợp thực hiện nội dung giữa hai tờ báo này, Nguyễn Sơn đã chuyển báo *Dân quân* về Phòng Chính trị (nhân sự vẫn do Phòng Dân quân quản lý) và đổi thành *Cự Nãi* (tên một làng chiến đấu nổi tiếng ở Quảng Bình). Do điều kiện đặc biệt khó khăn trong buổi đầu kháng chiến toàn quốc, mỗi tòa soạn đều có cách thức trả “nhuận bút” rất độc đáo bằng hiện vật: khăn mặt, xà phòng, thuốc lá sợi, bút máy...

Để báo chí cách mạng ở Liên khu IV đã phát huy mạnh mẽ vai trò, nhiệm vụ với cuộc kháng chiến của dân tộc, Nguyễn Sơn rất chú trọng công tác tuyên truyền, phổ biến lý luận Mác-Lênin vào trong quân và dân Liên khu thông qua báo chí. Tiêu biểu là hai tờ *Học tập* và *Tìm hiểu*, cơ quan tuyên truyền của Hội nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lênin Liên khu IV. Đặc biệt, tại Liên khu IV còn xuất bản một Tập san *Tiền tuyến*, do Nguyễn Sơn trực tiếp làm Chủ nhiệm. Nội dung tập san này đề cập toàn diện các mặt hoạt động, xây dựng lực lượng vũ trang, nhằm đảm bảo điều kiện chính trị, quân sự, binh vận trong thế trận chiến tranh nhân dân, quyết tâm chiến đấu và chiến thắng thực dân Pháp xâm lược. Tập san cũng dành một số chuyên trang, chuyên đề, chuyên mục phản ánh đời sống văn hóa tinh thần, gương điển hình trong xây dựng, huấn luyện, chiến đấu và phục vụ chiến đấu của quân và dân Liên khu IV. Các hoạt động khác trên Mặt trận Bình - Trị - Thiên khói lửa và vùng tự do Thanh - Nghệ - Tĩnh cũng được phản ánh khá phong phú, toàn diện, dưới nhiều thể loại: bút ký, ký sự, diễn ca... Tại Thanh Hóa có báo *Truyền tin*, *Chống giặc*.

Nghệ An có tờ *Truyền thanh*, *Kháng chiến*. Hà Tĩnh có các báo *Truyền tin*, *Thống Nhất*. Quảng Trị có các tờ *Tiếng vang*, *Địch vận*, *Người lính*. Thừa Thiên Huế có *Giết giặc*, *Tiến quân*...

Báo chí cách mạng tại Liên khu IV đã phát huy vai trò là công cụ sắc bén cổ động, tuyên truyền đường lối kháng chiến của Đảng, cổ động, giác ngộ nhân dân thực hiện nhiệm vụ kháng chiến, kiến quốc. Hoạt động báo chí tại đây đã được quản lý, chỉ đạo, có chương trình, kế hoạch cụ thể. Đội ngũ lãnh đạo và người làm báo được đầu tư, tăng cường cả về số lượng và chất lượng, hoạt động dần đi vào nề nếp và có bước tiến rõ rệt, bước đầu đã hình thành lực lượng làm báo chuyên nghiệp và thu hút đông đảo tầng lớp trí thức được giác ngộ cách mạng; bởi, bên cạnh Bình - Trị - Thiên khói lửa, Liên khu IV còn có Thanh - Nghệ - Tĩnh, vùng tự do, hậu phương lớn cho các mặt trận, nên hệ thống chính trị được xây dựng vững chắc, làm cơ sở để báo chí cách mạng nơi đây phát triển, có ảnh hưởng lớn đến hoạt động báo chí và phong trào cách mạng trong cả nước.

Có được một lực lượng làm báo đông đảo, nhiệt huyết phục vụ công cuộc kháng chiến, kiến quốc ở Liên khu IV, một phần quan trọng do cách thức “chiêu hiền đãi sĩ” của Nguyễn Sơn. Thấm nhuần tư tưởng và chính sách đại đoàn kết của Hồ Chí Minh, Nguyễn Sơn đã quy tụ rất nhiều nhân sĩ, trí thức, văn sĩ, nghệ sĩ thuộc nhiều thành phần tham gia đội ngũ những người làm báo cách mạng. Trong ký ức của thế hệ thời đó, nhiều người vẫn nhắc lại những câu chuyện về nhà cầm quân, nhà báo Nguyễn Sơn: dù đang hùng hực vì chiến sự ở chiến trường Bình - Trị - Thiên khói lửa, vì nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ vùng tự do Thanh - Nghệ - Tĩnh, vị Tư lệnh Liên khu IV vẫn thường xuyên tổ chức những buổi đàm đạo văn chương, lấy Kiều, bình kịch Lôi Vũ. Cùng với Đặng Thai Mai, Nguyễn Sơn đã góp phần khiến cho diện mạo hoạt động văn hóa, văn nghệ, báo chí tại Liên khu IV có những bước đột

phá. Ông tổ chức lớp văn hóa kháng chiến để đào tạo cán bộ văn hóa, viết báo cho Liên khu IV. Do vậy, tại Liên khu IV đã tập trung rất nhiều tên tuổi nổi danh, có nhiều đóng góp quan trọng vào hoạt động báo chí như: Đặng Thai Mai, Đào Duy Anh, Nguyễn Đình Lạp, Nguyễn Xuân Sanh, Hữu Loan, Vũ Cao, Vũ Tú Nam...

Nguyễn Sơn cũng là một nhà báo xung kích, với bút danh Lam Phong, ông đã viết hàng trăm bài báo (điển hình là bài *Trận Phú Phong*), sáng tác thơ (điển hình là bài thơ “Ta ra đi”, được lưu truyền khá phổ biến ở Thanh Hóa), cùng hàng chục cuốn sách (vừa biên soạn và dịch thuật). Số đầu tiên của báo *Chiến sĩ*, có đến 9/10 là bài của Nguyễn Sơn với đủ thể loại và bút danh khác nhau. Một trong những chủ đề Nguyễn Sơn tham gia tích cực là viết lý luận quân sự, lý luận Mác-Lênin, chiến thuật quân sự như các bài “Chiến tranh du kích”, “Bí quyết người chỉ huy”, “Chủ nghĩa Mác – Lênin”, “Lịch sử Đảng Cộng sản Trung Quốc”, “Vấn đề đánh lâu dài”,... 500 bản lý thuyết quân sự, chính trị do Nguyễn Sơn biên soạn đã được Ban Tuyên huấn phổ biến đến các đơn vị.

Ngày 20-1-1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Sắc lệnh số 111-SL thụ cấp Thiếu tướng cho Nguyễn Sơn.

Năm 1949, cách mạng Trung Quốc thành công. Đầu năm 1950<sup>4</sup>, để tăng cường mối quan hệ giữa hai Đảng, hai Nhà nước và hai quân đội, Thiếu tướng Nguyễn Sơn nhận nhiệm vụ trở lại Trung Quốc, công tác ở Trung Nam Hải. Ông được xếp về công tác ở Phòng 2 Ban công tác Mặt trận thống nhất Trung ương, rồi chuyển sang Ban Liên lạc Trung ương (nay là Ban Liên lạc Đối ngoại). Năm 1955, Nguyễn Sơn được Chu Ân Lai bổ nhiệm làm Chủ nhiệm kiêm Tổng biên tập Tạp chí *Huấn luyện chiến đấu*, trực thuộc Cục Huấn luyện, Bộ Tổng tham mưu do Lưu Bá Thừa làm Bộ trưởng.

Không lâu sau khi Nguyễn Sơn nhận nhiệm vụ, Nguyên soái Chu Đức, Tổng tư lệnh Quân giải

phóng nhân dân Trung Quốc đích thân đến Tòa soạn gặp Nguyễn Sơn và nhấn mạnh về trọng trách này: “Đây là Tạp chí của toàn quân, phát hành đến tận cấp đại đội, đối với công tác chiến đấu của bộ đội có ý nghĩa chỉ đạo cụ thể về chiến lược. Nhất định phải làm cho tờ báo này thật tốt”. Tổng Tư lệnh Chu Đức lấy bút tự đề bốn chữ lớn: “*Huấn luyện chiến đấu*”, sau này đã trở thành kiểu chữ măng sét của Tạp chí này. Nguyễn Sơn đã viết nhiều bài xã luận, bình luận về các luận văn quân sự, đóng góp vào sự nghiệp hiện đại hóa, chính quy hóa quân đội Trung Quốc.

Với những đóng góp to lớn cho cách mạng và nhân dân Trung Quốc, trong đó có những đóng góp trên lĩnh vực báo chí, năm 1955, Quốc vụ viện nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa, trong lễ phong hàm cấp Tướng cho những cá nhân có thành tích kiệt xuất trong quân đội, đã phong cho Nguyễn Sơn quân hàm Thiếu tướng và tặng thưởng hai Huân chương cao quý: Huân chương Bát nhất hạng Nhất và Huân chương Độc lập Tự do hạng Nhất.

Là một trong những học trò xuất sắc của Hồ Chí Minh, Thiếu tướng Nguyễn Sơn đã vượt qua thử thách trong những giai đoạn cam go nhất của công cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân hai nước Việt Nam - Trung Quốc. Bên cạnh vai trò, nhiệm vụ Thiếu tướng trong quân đội, còn có một nhà báo Nguyễn Sơn với vốn kiến thức, văn hóa uyên bác đã dành trọn tâm huyết cống hiến cho báo chí cách mạng hai nước Việt Nam, Trung Quốc trong nửa đầu thế kỷ XX.

1. Phạm Xanh: *Nguyễn Ái Quốc với việc truyền bá chủ nghĩa Mác-Lênin vào Việt Nam (1921-1930)*, Nxb CTQG, H, 2001, tr: 174

2. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 2, tr: 238

3, 4. Trần Hàn Phong, Nguyễn Thanh Hà: *Cha của chúng tôi Nguyễn Sơn - Hồng Thủy*, Nxb Sách Trung Quốc, 2016, tr: 110, 328-358.